J. B. MICHAELIS SAGAR

CIRCULI IGLAVIENSIS IN MORAVIA
PHYSICI REGII

HISTORIA

MORBI EPIDEMICI IN CIRCULO
IGLAVIENSI ET ADJACENTIBUS REGNI
BOHEMIÆ PLAGIS OBSERVATI
ANNIS 1771. 1772.

LIPSIÆ,
EX OFFICINA KRAUSIANA. 1773.

Sentio autem noſtræ Artis incrementum in his conſiſtere, ut habeatur (1) hiſtoria, ſive morborum omnium deſcriptio, quoad fieri poteſt graphica & naturalis,

(2) *Praxis, ſeu Methodus circa eoſdem ſtabilis ac conſumata.* Sydenham p. 6.

HISTORIA

MORBI EPIDEMICI IN CIRCULO IGLAVIENSI ET ADJACENTIBUS REGNI BOHEMIÆ PLAGIS OBSERVATI ANNIS 1771. 1772.

CAPUT PRIMUM.

HISTORIA EPIDEMIÆ GRAPHICA.

Hæc epidemia reapſe quatuor, vel ſi vis quinque diſtinctos morbos ſimul regnantes nobis exhibuit: nimirum Typhum *famelicum*, Miliarem *verminoſam*, Purpuram *benignæ* proximam & Amphimerinam *hungaricam*, quibus malis deſcriptis abſoluta erit hiſtoria pene tota ſymptomatum hujus epidemiæ.

Typho *famelico* pauperes & ruricolæ egeſtate conſumpti & fame corripiebantur permulti, fame nempe confecti; hinc indigeſtibilibus quibusvis famem exſtinguere volentes ſibi hunc morbum accerſebant.

In principio languentes tandem grabato injecti cadaverum inſtar projectis membris jacebant ferme inſenſibiles, pallidi, ſqualidi, pulſus horum debilis, celer, rarus, inæqualis, gracilis, vacuus, inordinatus; reſpiratio lenta, parva, ſæpius ſuſpirioſa, capitis gravedo, & debilitas omnium ſenſuum; videbantur ob conniventes oculos perpetuo dormire, licet vigiles plurimum; reſpondebant tarde quaſi evigilantes, & uno alterove verbo pronunciato continuo relabebantur in priſtinum ſtatum; urina pallidior plerumque naturali, carebat omni nebula ac ſedimento; cutis ſqualida; ſitis ferme nulla; fames non tamen clamans, atque ita inſtar cadaverum jacebant:

Talis morbus epidemicus & ſolus in Langpirniz & Ranzern, à me obſervatus fuit; hinc apparet nova ſpecies typhi eſſe hicce affectus, nempe Typhus *famelicus*; quia ex ſolo defectu alimentorum orie-

oriebatur, nec ſymptomata exhibuit convenientia alicui alteri ſpeciei Typhi. Nona vel 14. die morbi miliaria alba occupabant cutim ſymptomatis prædictis tenorem ſervantibus, vel ſaltem notabiliter non minutis, hæc miliaria lapſis III. V. vel IV. diebus diſparuerunt & ægri ſibi relicti 20. 30. imo quandoque primo 40. die morbi deſiere vivere.

Miliaris albiſſima hæcce propululabat extra cutim etiam poſt miliarem verminoſam, purpuram benignam & in recidivis in typhum exhauſtorum poſt Amphimerinam *hungaricam* cum ſymptomatis & tenore hic deſcriptis.

Anatomia porro quæſitus ſtatus internorum in corporibus typho *famelico* denatorum hominum vix cochlearia aliquot ſanguinis in toto corpore exhibuit, partes ſolidas corporis emaceratas, emaciatas vidimus: quam miſera & deploranda ſors mortalium, qui egeſtate & penuria confecti mori debent! Pecus lanigerum à faſciolis hepaticis enectum quandoque penitus exſangue cultro anatomico ſubjectum deprehendi.

Morbus 2. Miliaris *verminoſa* nunc locum capit, iſthæc Miliaris toto tempore hujus epidemiæ obſervata fuit prout & typhus *famelicus*, maxime vero ab initio May 1771. uſque initium Menſis Decembris; homines lecto addicti pulſum habebant ſuppreſſum, inæqualem, febrilem; reſpirationem aliquantum difficilem experti, pondus pectus premens querebantur; Lingua erat pallida, ſordida; urina parum diſtans à naturali colore cum nebuloſo ſedimento; caput nullum affectum notabilem patiebatur; artus dolor plerumque habebat; vermes lumbricos ocyus aut ſerius incolas inteſtinorum per anum excretos vidimus.

Miliaria V. VII. IX. XI. XIV. XVII. XXI. die ſeſe monſtrabant, raro tardius, aut aliqua intermedia numeratarum dierum, cum levamine ſymptomatum: primum erant rubræ maculæ, quæ in 4^{tum} diem elevabantur in papulas milii magnitudine ſphæroideas, albo flaveſcentes circulo manente rubro in libella cutis, pruritus dein & ſolutio uſque 8^{vam} auroram eruptionis raro tardius ſucceſſerant; ſubin

ſub-

ſubſultus tendinum & delirium ſeſe inſinuabant, quæ veſicantibus appoſitis cedebant, nunquam dorſi ſpinæ ſtupor, nunquam dolor lumborum aut capitis fuere hujus morbi aſſeclæ, frequenter vero tuſſis mucoſa audita levans.

Purpura *benignæ* proxima una cum prædicto morbo cutim ægri quandoque occupabat; ſolitaria dum contra erat, ſequentia ſymptomata definitiva obſervanda dederat. Correptus ab hocce morbo ægrotus pulſum habuit ſubdurum, ſuppreſſum, inæqualem, frequentia & celeritate ſano parem; reſpiratio leviter dyſpnoica, quidpiam quaſi conſtringente pectus, obſervabatur; linguam vidimus rubram rubore profundo, plerumque mollem, aphtoſam, ſordidam; ſitis notabilis & calor internus potum imperabant; urina bilioſa cum ſedimento vario, ſubin & jumentoſa; ſomnus aliquis refecerat ægros; tuſſicula fatigabat gutturalis pleroſque; debiles erant ægri admodum perſæpe & obſtipati, raro ad finem morbi in deliria delabebantur.

Petechiæ die III. IV. V. VII. IX. XI. XIV. XVII. XX. morbi potiſſime erupe-

rant viſibiles, ſæpiſſime nihilominus III. vel V. die cum levamine ſymptomatum hæ maculæ plerumque lentis circumferentiæ æquales, lateritii coloris prout & lingua (ruber color linguæ in his febribus prædicit purpuram & albus miliaria) nunquam circulares circumferentia; ſubinde, quod præcipue notandum, ſupra libellam cutis elevatæ viſæ ſunt, & hæ benigniores purpureique coloris erant.

Perſtabant in cute VIII. IX. XI. XIV. & quandoque XX. diebus; delirium ſuperveniens veſicantibus ſuris admotis cedebat ut plurimum; diarrhæam ſiſtebat rheum, terra catechu, myrobalani, ſalicaria & clyſmata adſtringentia; obſtipatio contra ſolvebatur Clyſmatibus aut ſuppoſitoriis; hicce morbus, quod bene notandum, non adeo dirus erat prout Amphimerina *hungarica*, cujus ſymptomata jam ſcribo, eoque libentius, quod ipſus in Februario 1772. hacce per contagium ſuſcepta laboraverim.

Furtive, clamque ſicarius iſte ſeſe inſinuabat in arcem & velut miles per ſcalas in arce erat defenſore natura ignara quaſi, qua via tantus irruperit hoſtis; aggredie-

batur

batur enim cum levi capitis gravedine, tinnitu aurium, aliqua moleſtia ſpinæ dorſi levique dolore, hæc ſymptomata ad veſperum aucta primis diebus erant ſola, ægrotus feralem hunc hoſtem in corpore gerens non multum debilitatus adhuc commedebat, munia ſua obibat, nihil ex levidenſibus hiſce affectionibus mali ſuſpicans; poſt tertiam ordinario diem crudelitatem ſuam & dominium monſtrans morbus leges dictare ceperat, lecto affixit ægrum, vires proſtravit, ſymptomata præfata auxit cum vertigine, pulſu retracto, lumborum dolore notabili, actionum animalium debilitate; pulſus erat retractus plerumque, inæqualis, inordinatus, jam cum celeritate frequens, jam cum raritate tardus, quandoque per momenta magnus & plenus; lingua acida non bibentibus ſimillima, & hæc peſſima, naturali; imo mollior, humidior eadem, raro ſicca cruſta & nigra obducta fuit; urina ſana modicum coloratior ſubin turbabatur turbidaque manebat, ſubin clara manſerat cum mucoſo ſedimento, vel nebula pendente in medio; debilitas membrorum major cum inſenſibilitate; appetitus & ſitis minuta; ſomni inquieti;

reſpiratio toto morbo placida, perraro ægri calorem internum cum anxietate querulabantur; omnia hæc ſymptomata ad noctem exacerbabantur, ut Amphimerinis proprium eſt.

Septima vel IX. die morbi cutis exanthematis purpureis vel miliaribus rubris maculata; rubor faciei & colli ſuperveniebat cum hæmorrhagia narium ſæpius, ſemper inutili; phrenitis ridicula, mitis, carphologica, unicus pannifex *Hoffman* furebat, ſudores profuſi & inutiles, urina jam palleſcebat ſine nebula, jam cum nebula alta petente, jam ad nigram vergebat; debilitas & inſenſibilitas maxime tunc obſervatæ ſunt; ſopiti quaſi dormiebant potiſſimum ægri; excrementa in lectum mittebant; ſanguis primis diebus emiſſus aliquali cruſta mucoſo inflamatoria tectus nunc ſolutus ſaniei inſtar rutilus, aut plane prout ex cadavere exemptus iners fuit: atque ſic ægroti 12. die morbi vel ſaltem 16. inevitabiliter moriebantur.

Anatomia ex hoc morbo denatorum cadaverum ſæpius à me cum egregio Chirurgo inclyti Regiminis Hildbourghauſen Chri-

Chriſtophoro *Nobrer*, inſtituta exhibuit cor flaccidum, emaciatum; vaſa corticis cerebri ſanguine atro turgidiſſima, ſanguinem inter piam & duram Matrem aliquali copia effuſum ſubinde, ſubſtantiam corticis præfati molliorem naturali: verbo ſanguis viſus eſt quaſi pleno torrente ad caput confluxiſſe, quibus fortia emetica & magna copia cortex peruvianus datus fuit, hydrothoracem deprehendimus in eorundem pectore; lumbricos in inteſtinis etiam invenimus prout in reliquis cadaveribus ex hac epidemia denatorum.

Magnam ſtragem egit hicce morbus inter juvenes, plethoricos, bilioſos, & robuſtos viros, paucas perſonas feminei ſexus aggreſſus, & quas invaſerat, non ita fuit his ferox quemadmodum maribus; nullum cachecticum, macilentum invaſit; pepercit ſenibus & infra 15. annos natis; contagioſus plethoricis, bilioſis, robuſtis, timidis, ut & mihi intrepido fuit. Errigens caput in Decembri 1771. furebat maxime in Aprili, & in Junio jam languebat in noſtris agris. Parotides, vibices, ulcera carbunculoſa initio Aprilis & fine Martii jam

viden-

reſpiratio toto morbo placida, perraro ægri calorem internum cum anxietate querulabantur; omnia hæc ſymptomata ad noctem exacerbabantur, ut Amphimerinis proprium eſt.

Septima vel IX. die morbi cutis exanthematis purpureis vel miliaribus rubris maculata; rubor faciei & colli ſuperveniebat cum hæmorrhagia narium ſæpius, ſemper inutili; phrenitis ridicula, mitis, carphologica, unicus pannifex *Hoffman* furebat, ſudores profuſi & inutiles, urina jam palleſcebat ſine nebula, jam cum nebula alta petente, jam ad nigram vergebat; debilitas & inſenſibilitas maxime tunc obſervatæ ſunt; ſopiti quaſi dormiebant potiſſimum ægri; excrementa in lectum mittebant; ſanguis primis diebus emiſſus aliquali cruſta mucoſo inflamatoria tectus nunc ſolutus ſaniei inſtar rutilus, aut plane prout ex cadavere exemptus iners fuit: atque ſic ægroti 12. die morbi vel ſaltem 16. inevitabiliter moriebantur.

Anatomia ex hoc morbo denatorum cadaverum ſæpius à me cum egregio Chirurgo inclyti Regiminis Hildbourghauſen

Chri-

Chriſtophoro *Nohrer*, inſtituta exhibuit cor flaccidum, emaciatum; vaſa corticis cerebri ſanguine atro turgidiſſima, ſanguinem inter piam & duram Matrem aliquali copia effuſum ſubinde, ſubſtantiam corticis præfati molliorem naturali: verbo ſanguis viſus eſt quaſi pleno torrente ad caput confluxiſſe, quibus fortia emetica & magna copia cortex peruvianus datus fuit, hydrothoracem deprehendimus in eorundem pectore; lumbricos in inteſtinis etiam invenimus prout in reliquis cadaveribus ex hac epidemia denatorum.

Magnam ſtragem egit hicce morbus inter juvenes, plethoricos, bilioſos, & robuſtos viros, paucas perſonas feminei ſexus aggreſſus, & quas invaſerat, non ita fuit his ferox quemadmodum maribus; nullum cachecticum, macilentum invaſit; pepercit ſenibus & infra 15. annos natis; contagioſus plethoricis, bilioſis, robuſtis, timidis, ut & mihi intrepido fuit. Errigens caput in Decembri 1771. furebat maxime in Aprili, & in Junio jam languebat in noſtris agris. Parotides, vibices, ulcera carbunculoſa initio Aprilis & fine Martii jam viden-

ſubtilitatem; oleum vero conſtantiam, adhærentiam ac conſervationem.

Jam videamus mechanismum, quo hocce fermentum per ſalivam deglutitum, vel halitum ventriculo communicatum agat; ventriculo incluſum igitur ſumma ſua penetrabilitate aggreditur plexum nervorum coronarium ſtomachicum & per hunc cerebrum ipſum, medullamque dorſalem; hinc continuo dolor capitis ob æternum fœdus ſtomachum inter & glandulam cerebri percuſſum, ſtupor hinc & dolor ſpinæ dorſi; cum medulla dorſalis ſit quaſi appendix cerebri; nervi cardiaci debilitati ictus electricos cordi exiguos, vacillantes quaſi opio perfricta fuiſſet machina electrica, & irregulares, impertiunt; hinc pulſus retractus, inordinatus &c.

Artus adhuc moti ægrotantis, imo primis diebus erecti, muneribus ſuis intenti ægri promovent ſanguinem verſus cor & inde ad caput magis, quam reditus ſanguinis venoſi ex capite ſollicitantur; quia collo parum vel nihil agimus, lecto affixi horizontaliter jacentes reſiſtentiam ſanguini in encephalum minuimus; vaſa cerebri

con-

contagio ſoluta inde turgeſcunt, rumpuntur, corticalis ſubſtantia molleſcit; quia cor flaccido cerebro, præcipue in horizontali decubitu juxta leges hydraulicas vi illa, quam adhuc habet, impellit maxima copia, quapropter phrenitis & rubor faciei ſequatur neceſſe eſt.

Natura acerrimus defenſor arcis ſuæ, conſervatrix & medicatrix morborum luctans adhuc cum inimico arcem jam occupante extrudit adhuc exanthemata, ruborem in faciem & hæmorrhagias narium fundit jam jam valedictura dulciſſimo ſuo habitaculo: atque hæc eſto expoſitio ſymptomatum pathognomicarum Amphimerinæ *hungaricæ*.

Scheuckius nominavit hunc morbum *vermem* cerebri, unde ſollicitus quæſivi per omnes anfractus cerebri hunc trucem incolam, inveni vero nuſpiam.

Nativitas porro hujus & aliorum miasmatum non adeo mihi apparet obſcura; notum enim eſt viatoribus in tribus Chymiæ Regnis, quod ad fermentationem quamcunque neceſſarius ſit determinatus

gradus

gradus caloris & humiditatis aeris, certus gradus denſitatis corporis fermentandi & quietis, ſimul determinatum aptumque liquidum, ſic oleum vitrioli nunquam fit vapa ſicut acetum tertiam fermentationem ſubiens. Menſtrua Chymicis dicta varias quoque conditiones requirunt ad hoc, ut optatum ſortiatur chymicus effectum, myrrham ſolvit vitellum ovi coctione ſolidatum, Regem metallorum reſerat aqua Regis & fortior ſpiritus vitrioli intactum relinquit.

Expertiſſimus Dominus Medicus Plencictz practicus Vindobonenſis miaſmata conſtitui à Vermiculis minimis autumat, nec ſine ratione iſtud; acetum microſcopio ſubjectum hoſce exhibet, & mercurius ſummum anthelminticum miaſma ſyphiliticum ſuffocat, quin & venenis variis animalium reſiſtit, ut D. Medicus Laurenti in Diſſertatione ſua inaugurali demonſtravit: aſt hanc quæſtionem altioris indaginis, nec hunc directe pertinentem relinquo.

Miaſma iſtud mihi videbatur quaſi ſubito ſpiritus nerveos diſſolvere, deſtruere

velle,

velle, quod etiam in ſibi relictis ægrotis VII. vel ſaltem IX. primis diebus in tantum perfecerat; ut dein vocatus ad innumeros vix unum alterumve ſervare potuerim omnibus excogitatis remediis: hinc multi egregii maſculi mortui ſunt; abominandus hic abuſus invaluit à tempore immemorabili ad ægrotum primum ciere pharmacopæum, & ubi ſub hujus cura ſiniſtre decurrebat morbus, dein vocabatur medicus, ut in deſtructo ægroto, morboque ingraveſcente Artis Apollineæ miracula monſtret, atque ita periere multi vigoroſi maſculi per hunc abuſum damnabilem & petulantiam Apothecariorum intelligentia medica omnino vacuorum, qui ſervari poterant publico, ſi medicus in tempore accitus fuiſſet.

Quia vero ſtatim menſe Decembri 1771. dum iſte morbus ceperat regnare hanc theoriam, quam ſcripſi, ſuſpicatus fuerim, toto tempore epidemiæ, quando domi eram tres de die ictus electricos ſeu ſuccuſſiones mihi dabam ad ſpiritus nerveos vivificandos, roborandos, ſubtiliſandos, & obſtructiones tubulorum nervo-

rum reſerandas, ſic me diu præſervavi, haud tamen penitus liberavi, nam *Zaræ* in parvulo cubili ægrotantis nimis diu me detinendo, periculum ſpernendo contraxeram Amphimerinam *hungaricam*, ex qua VII. diebus decubui.

Illud ſingulare obſervavi in electro, quod ab initio Octobris 1771. uſque XX. Martii 1772. ſemper fere fortiſſimum fuerit, quamvis December 1771. Januarius, Februarius, & Martius XIX. primis diebus toti nubili, pluvii, humidi & nebulis ferme quotidianis diem obfuſcantibus ſpiſſiſſimis fuerint dies; præter ſoles V. in Februario lucidos: an fors materia electrica ſolutis noſtri corporis repagulis tam humido aëre noſtra corpora deſerens in aëre vagabatur? an diſtincta à noſtris ſpiritibus animalibus? Numquid idem cum iisdem, quemadmodum Illuſtris de *Sauvages* probare conatur? quare contra omnem experientiam hoc anno tam humido fuit adeo violentam electrum? ſed iterum ad viam.

Proxima cauſa vel natura typhi *famelici* eſt humorum putrefactio, acrimonia

&

& diſſolutio; humores etenim noſtri non accedente quotidie per cibum & potum novo chylo ad vitam continuandam in circulum aſſiduo acti ex natura ſua fiunt inepti, acres & putridi; unde Typhus *famelicus* eſt febris putrida? Et quamvis non eſt viſa contagioſa, ſed popularis tantum ob epidemicam famem & egeſtatem; poteſt nihilominus halitus adtractus *famelico* malo laborantis putredinem in adtrahentis humoribus moliri, excitare.

Quodlibet etenim miaſma, quantum ego opinor, naſcitur & adeſt tunc, quando humores in naturam fermenti juvantibus cauſſis occaſionalibus ſubtiliſati devenerunt; neque illud diſputo, quod hocce fermentum quodlibet diſtinctam habeat naturam: ſic mater aceti producit tantum acetum, cereviſiæ fermentum cereviſiam, & urina vino injecta non acetum, aſt illico vapam.

Quæ vero partes conſtitutivæ cujusque fermenti ſeu contagii ſint, fors olim ſæcula recludent hoc naturæ ſanctuarium. Singularis mea obſervatio de fluido electrico nobis forſan aliquod lumen dabit.

Sydenhamus quondam ſuſpicabatur circuitum popularium morborum; & in hiſtoria peſtis Domini Doctoris Antonii *Loigk* lego, morbos epidemicos in eisdem plagis, quibus hodie ab Anno 1708. ad Annum 1713. incluſive regnaſſe peſtiferos: hoc eſt ante annos 59. Si in qualibet provincia Aſtronomus accurate notaret cometas, aſtrorum oppoſitiones, conjunctiones, metheora, ventos; barometri, Thermometri, hygrometri mutationes; pluvias, nives, nebulas, pruinas, rubigines, grandines; fulgura, tonitrua, electricæ materiæ vires; fructilitatem & ſterilitatem terræ, aliorum aliis felicius incrementum ſive vegetabilium ſive animalium; ſi inſuper Medici perfectum diarium morborum popularium ſibi ſuccedentium ſervarent; ſpero, quod peracto hocce labore inveniremus hunc circulum & ſucceſſionem epidemicorum, nec cum difficultate impoſterum ex prædictis Diariis veluti ex ſpeculo omnia prædicere & forſan etiam prævertere poſſemus. Celeberrimus *Huxhamus*, per 30. annos continuavir tales obſervationes ſolus & unicus, quantum novi hucuſque Phlimuthi omiſſis rubiginibus & fructibus

terræ,

terræ, ego diſtractus rurali praxi poſſum imitari hunc Ducem laudabiliſſimum.

Cauſſas immediatas Miliaris *verminoſæ* negligo ſcrutari, quum ſat ſuperque ex Illuſtriſſimi L. B. van *Swieten* Archiatrorum Comitis nunc acerbiſſimo fato nobis erepti Commentariis de morbis infantum, & tractatione *Allionii* de Miliaribus hauriri poſſint; diſpenſant me quoque immortalia opera *Hushami* ab inquiſitione proximarum cauſſarum Purpuræ *benignæ*, cujus morbi naturam luce meridiana clarius expoſuerat ſcrutator hicce feliciſſimus: Sequantur igitur nunc cauſſæ prægumenæ, occaſiones, quæ ſunt *conſtitutio* cœli, *Cometa* & *alimenta*.

Annus aeræ Chriſtianæ 1771. hyems rigidiſſima cum Martio & initio Aprilis, pluviæ dein profuſæ, Majus totus ſicciſſimus, calidus, & ſerenus; reliqui menſes toti pluvii, ventoſi, humidi, vernales, ſubitaneæ mutationes aëris; nebulæ frequentes; October amœniſſimus; November totus rigidus, brumalis, nivoſus, & ſiccum frigus; December humidus, pluvius, nubilus ac nebuloſus cum per-

fecta malacia, & hoc tempore erigebat caput Amphimerina *hungarica.* Januarius 1772. ſimilis deſcripto Decembri ſicut ovo ovum; his duobus menſibus nulla dies ſerena, nullus phœbus nobis illuxerat. Februario contra V. vidimus ſoles, excreverat atmoſphæra modicum nivium; dies XIX. agitaverant venti, plurimum vulturnus, paucis diebus rexit ſubſolanus & affricus, reliqui dies pares erant Januariis diebus. Martium totum agitavit vulturnus, quaſi ſolus, inſpiſſabant aëra vitæ noſtræ pabulum nebulæ fœtidæ, frigidulæ; ſubin & pruina canebat aurora. XX. Martii gratiſſimus cum pruina nobis ortus phæbus, ſimileſque dies calidi, fructiferi, ſephyro, auſtro, vel ſubſolano ſpirantibus continuabant dies in XXI. Aprilis uſque; calor fovens, fructiferus ſubin pluvia temperatus, dilutus, ſubin fulguribus & tonitruis luſtratus ſuccum radicibus impulerat; hinc omnia vegetabilia gemmas producebant; & flores ſtirpes vernales videndos explicabant. Aprilis XXI. furibundus & frigidus ceperat flare boreas, frigore ſtrinxerat omnia; nives, pruinas dabat ſæpius & pluvias; raro nebulas, qui

ven-

ventus cum corregnante quandoque cæcia per XL. continuos dies flabat importunus; donec ſubſolano & noto imperium ceſſiſſet, qui adtulere nobis temperatos, fructiferos & æſtivos dies, ſerenos cum pluviis intermixtis; languebat inde Amphimerina hungarica, minuebantur numero funera Iglavienſia. In Februario Trebitſchio Viſium petens viride, quod nuſpiam, vidi crepuſculum. Martii XXVI. 1770. duo orti nobis ſoles, duo luxerunt tota die, & veſperi occiderunt. Annis 1770. & 1771. toties cecidere rubigines melleæ dulces mucilaginis tragacanthi inſtar, quandoque & acres inflammantes paſtorum nudipedum plantas & armentorum ungulis lapſum ſtruentes.

Armenta circa circum morboſa cadebant his annis; hinc & fructus terræ, à ſole non excocti præſertim Anno 1771. rubiginoſi, cornuta frumenta omnia & aduſta; textura aranearum inſtar perſæpe tegebant tellurem nebulæ: numquid & aquæ inde vitium traxerint? De *Cometa* vero deinceps agam.

Hippocrates Medicinæ Romulus reliquit popularium III. Sectione 3.

"Conſtitutio peſtilens, Annus Auſtri„nus pluvius, venti perpetuo quieſcen„tes, quum ſquallores fuiſſent ſuperiori„bus temporibus ad annum, in auſtrinis „circa arcturum aquæ multæ. Autumnus „umbroſus, nubilus: aquarum copia, „hyems auſtrina, humida, mollis."

Qui attente relegit paulo ante vivis Characteribus à me depictam noſtram conſtitutionem, concludet eandem proximam eſſe Hippocraticæ nunc excitatæ: quid ni totus December Anni 1771. cum Januario, Februario, & Martio 1772. uſque XX. ejuſdem nubili, nebuloſi, molles, pluvii & vento non perflati ferme ullo præter Februarium & initium Martii, quem inſalubris vulturnus perſpirabat. Unde viximus perpetuo quaſi in limbo ſpiſſas reſpirantes nebulas, in hiſque velut natantes; ſubſequi dein dies inter XX. Martii & XXI. Aprilis calidi & exiguis ventis agitati maceratis, relaxatis noſtris fibris, elementis fluidorum diſſolutionem minitantibus & ſtagnantibus in circulum

ege-

egerunt, & fermentationem noſtros humores corruptos, relaxarunt adhuc plus tepore ſolida; hinc Amphimerinæ *hungaricæ* ſummus furor & maximæ ſtrages. Et profecto niſi dein Boreas XL. diebus flando ac fruendo noſtra ſtrinxiſſet corpora, fluida compegiſſet, veram omni nota peſtem habuiſſemus, quæ alioquin adventum ſuum proximum adeſſe ſignificabat per purpuram, parotides; gloſſanthraces, vibices & ulcera carbunculoſa in pluribus à me viſa. Si præterea quis conſideraverit æſtatem Anni 1771. uſque ad Octobrem, contendet noſtram conſtitutionem multis paraſangis Hippocraticam antecedere.

De Barometro per tranſennam hic quædam refellenda habeo: verum equidem eſt, quod Barometra mea accuratiſſima menſibus Decembri 1771. Januario, Februario, Martio, Aprili, & Majo 1772. vix una die aſcenderint ultra *variabile tempus*, ſæpiſſime contra ſteterunt in *pluvia*; concluſerunt igitur multi etiam phyſicam docti: ergo levem aëra reſpirandum habemus, ex levitate enim athmoſphæræ deſcendit Mercurius.

Mirabar ego ſuperficialem horum ſcientiam; nihil enim incompletius invenio iſta concluſione. Quia humili Mercurio in tubo ſæpiſſime ſpiſſiſſimum aëra reſpirare cogimur; mercurius in tubo hydraulico æquilibrat in ratione inverſa denſitatum (quo denſior columna hermetis columna ſecum communicante athmoſphæræ, eo mercurius hacce humilior) cum columna aëris ſecum communicante in ratione ejuſdem altitudinis & denſitatis, ſi igitur columna athmoſphæræ inferius denſa & ſuperius rara ſit, erit mercurius humili loco propter altitudinem, ſi contra ſuperior pars columnæ denſa & inferior rara ſit, erit hermetis columna altior itidem propter altitudinem mutatam; hoc poſterius accidit in ſerenitate, & prius acciderat prædictis menſibus. Spectari nimirum debet, in qua altitudine columnæ adſit denſitas; quando porro adeſt columna athmoſphæræ altiſſima & tota denſiſſima, tunc Mercurius erit præaltus: quamvis hoc componi poſſit etiam cum raritate columnæ parte infima, contrarium vero nuſpiam.

Co-

Cometa Anno 1769. tanto tempore in Europæ horizonte moratus nobis viſus tam magnus, tamque reſplendens cum prælonga ſua jam cauda, jam barba mihi videtur huic præluſiſſe epidemiæ. In tractatu de Imperio Solis & Lunæ in corpora humana ſcripſit Ill. Richardus *Mead*: „morborum complurium acceſſiones & cir„cuitus a Lunæ viribus pendere ab omni „ævo crediderunt antiqui. Imo quosdam „eſſe, qui ſoli aſtrorum potentiæ originem „ſuam debeant, teſtimoniis ſuis compro„barunt; hiſtoriarum enim morborum, „qui per populum graſſantur, primi ſcri„ptores ſunt toti fere in corporum cæ„leſtium motibus & viribus enumeran„dis."

Fluxus & refluxus maris extra omne dubium debetur aſtris, & quidem præcipue lunæ: ſicut vero mare patitur affluxum & refluxum, ita & Atmoſphæra ceu mare hominum fluidum eundem habet.

Dum intumeſcit Atmoſphæra, rarior fit, & poſt collapſum denſior, hinc preſſio Atmoſphæræ in ſuperficiem corporis noſtri & pulmonem minor vel major agit.

Dum

Dum rariſſima fit Atmoſphæra, ut in præaltis alpibus & antlia, plane moriuntur viventia; ſi igitur novus globus ex immenſa diſtantia per orbitam ſuam currens noſtros inter globos ſeſe intrudat, quanta hinc mutatio preſſionum & repreſſionum telluris & ſatellitis lunæ, quanta rarefactio vel condenſatio mortalium maris aëris, quanta mixtura atmoſphærarum? Ex his ingens & perſæpe repentina circulationis noſtræ variatio & morbi oriri debent graviſſimi (forte Aſtra moventur per ictus electricos ſicut & ſanguis noſter) calculet, cui hæc placent, horrendam inveniet diverſitatem.

Ante XXXII. circiter Annos ætatis meæ XI. vel XII. Cometa viſus in mea chara patria Carniola ſimilis huic, de quo ſcribo, cauſſaverat calamitates: utinam Antonius *Loigk* & Dimerbrœck cum reliquis Loimographis attenti fuiſſent, obſervaſſent forſan iſtum truculentum præcurſorem, qui de his plura ſcire cupit, conſulat Illuſtrem D. Richardum *Mead*.

Alimenta Anno 1769. humida & germinantia intulit frumenta horreis Agricola, ſuamque his alimentavit familiam.

Anno 1770. martiæ nives altiſſimæ ſuper ſata & tellurem pluviis auſtrinis adapertam & mollem cadentes conſumpſerunt in radice frumenta pabulum mortalium, in locum dein horum creverat bromus *ſecalinus*, agreſtema *githago*, & lolium *temulentum*, hæc collegit & coactus comedit colonus. Notum vero eſt botanicis grana bromi difficilis eſſe digeſtionis & exigui alimenti; lolium contra temulentum eſt narcoticum, quod temulentiam, putredinem liquidis, laxitatem ſolidis ut opium inducit. Pleraque vero narcotica electrum ſuffocant & ſpirituum nerveorum vim ſupprimunt, ut tot experimentis cum opio factis in muſeo meo expertus ſum; videntur itaque theoria ſequenti ſomnum invitare: nimirum ſubſtantiam cerebri laxando, ſpirituum nerveorum craſſin & ſecretionem deſtruendo. Probabilis idenditas materiæ electricæ cum ſpiritibus animalibus his confirmatur. Opium ſumptum majore doſi per

ner-

nervos ſtomachicos communicatum cerebro illud relaxat, ſpiritus nerveos deſtruit; hinc reſidua vi cordis ſanguis in caput ob minutas reſiſtentias totus quaſi pellitur, inde veternus æternus.

Anatome narcoticis enecti infelici occaſione dati confirmabit hanc meam opinionem, quam faciundi nec dum occaſionem habui. An igitur ſeminium ſeu fermentum Amphimerinæ noſtræ opio analogum? ita ſane videtur, quod de uno in alium propagabatur homine vel ſine contagio evolvebatur excitatum cauſſis occaſionalibus in quibuſdam, in aëre vero illud necdum fuiſſe diſſeminatum volitans machina mea electrica mihi conſtanter adfirmabat.

Unde credo impoſterum certiſſimum ſignum futurum aëris necdum infecti electrum viribus eminens ſuis.

Anno 1771. tempus floris ſeu nuptiarum non nacta commodum ſtramen dedere vacuum frumenta, & id, quod furtivo matrimonio impraegnatum erat, ob perpetuas pluvias non maturuit; grana

erant

erant rubigine uſta & cornuta, quæ quantum ad putredinem & corruptionem corporum noſtrorum diſponant, notum eſt ex actis pariſinis; debuerat vero colonus hæc in victum trahere ob penuriam, debuit lolio & zizaniis veſci, hinter Getraydt vocant.

Augustissimus tum & Clementissimus noſter Imperator IOSEPHUS II. potius Pater Providissimus, quam Dominus populorum ſuorum ex hungaria curavit frumenta advehi, hæc in antris Telluris hunorum more conſervata ſuccoſa & multi alimenti, noſtris ſtomachis exotica forſan etiam aliquid ad augmentum hujus mali contulere.

Lac animalium ægrotantium, vel ſaltem ſeminium morboſum in corpore circumferentium in alimentum traxit agricola, & fame preſſus quandoque carnes ægrotantium, vel ex vi morbi denatorum comedit; & hæc etiam non minima cauſſa epidemiæ cenſenda eſto.

Fructus arborum rubiginoſos, inconcoctos in alimentum trahendo certitudinem

nem epidemiæ ſibi procurabant incolæ ex rationibus ſæpius jam dictis.

Parcimonia ipſa bonos œconomos, honoris ſtudioſos ſui, aerisque alieni fugitivos ad ægritudinem putridam cum ſua familia diſponebat.

Cererem coxerunt braxatores ex hordeo immaturo, cornuto, rubigine uſto & lolio temulento, quod intra hordeum præſertim creſcit, onuſto: en ultimum ſymbolum ad hanc infirmitatem conferentem.

Dum ConsCrIbebatUr popULUs peſtIs: eſt chronographicum, eſt textus ſacræ ſcripturæ & quorundam albæ mentis hominum loquela.

Iraſcor ego his enthuſiaſtis; non licet enim ſupernaturalem aſſignare cauſſam cujusdam phœnomeni phyſici, dum adſunt occaſiones phyſicæ nuperrime expoſitæ; neque connexionem conſcriptio ullam habet cum epidemia, aut influxum in corpora mortalium, ſummoque Creatori eſt gratiſſima, qui omnia creavit in numero, pondere & menſura. Et inde eſt vel maxime approbanda, quod Augustissima & Catho-

Catholicissima Majestas Imperatrix & Regina noſtra ſine graviſſimis cauſſis conſcriptionem hanc profecto non ſuſceperit.

Quam utilis porro & neceſſaria fuerit hæc conſcriptio, patebit lectoribus librorum ſtatiſticorum ponderatis ſequentibus argumentis politicis. Princeps debet omnia media quærere & arripere, quæ ad perfectam cognitionem ſuorum populorum habendam ducere quoquo modo poſſunt, & quo faciliore & promptiore via hanc obtinere poteſt, eo melius eſt tale medium; & ſi ictu oculi omnia viſcera cujusque individui inſpicere poſſit, tunc feliciſſimus eſt talis Princeps, perfectiſſimum ſuum Regimen, feliciſſimi ſui cives. Hanc vero facilitatem non alia methodo Princeps habere poteſt, quam accurata conſcriptione habita: Cum hac in ictu oculi ſcire poteſt, quot in loco nominato ædes, quot in qualibet homines & ad quid hi apti, quæque horum ſubſtantia.

Dum ego evocor ad ægrotum quempiam: rogo primum plateæ nomen, quo noto quæro numerum ædis, & ſine omni

duce tempore oportuno viſito ægrum, quem alias tantis quæſtionibus factis absque duce non niſi palpando invenire potui.

Sanctum igitur eſt, juſtum & laudabiliſſimum eſt, quidquid Princeps facit ad gubernium ſuum perficiendum, facilitandum.

Utinam hæc ſalutaris conſcriptio ante ſæcula perfecta fuiſſet! quot homicidia in capiendis candidatis pro militia facta emanſiſſent, quantæ difficultates in noſtra Monarchia dilutæ, quæ influxum in ærarium & cives habebant magnum.

CA-

CAPUT TERTIUM.

CANONES PROGNOSTICI.

1. Delirium leve ridiculum difficile, carphologium ſemper lethale.

2. Oculi rubri à ſanguine effuſo in vaſa lymphatica adnatæ & ſcleroticæ; oculis hinc repreſſis, minoribus, lethale.

3. Facies rubra, roſea, admodum ſuſpecta.

4. Hæmorrhagia narium poſt IX. diem morbi, lethalis.

5. Lingua naturali ſimillima gravis periculi; ſordida contra & cruſta etiam nigra tecta ſpem dabat.

6. Invaſio morbi cum conſtrictione cordis, ita enim ſeſe exprimebant ægroti, prava.

7. Pulſus vacillans, intermittens abſolute lethalis.

8. Lethargus perpetuus omnes liberaverat miſeriis hujus vitæ.

9. Diarrhæa poſt IX. diem profuſa lethalis; moderata ſemper bona.

10. Sudor qualiſcunque fuerit, indifferens.

11. Urina naturalis cum nebula ſurſum petente delirans, & periculoſa.

12. Urina ſeri lactis inſtar pallida ſemper lethalis.

13. Urina nigra certum lethum publicabat.

14. Urina qualecunque ſedimentum habens ſpem promittebat, jumentoſa miſſa, vel refrigerata turbida facta, talisque manens aliquid ſpei dabat.

15. Veſicantia in ingreſſu morbi adpoſita prodeſſe videbantur; tardius alligata traxerunt ſemper veſicam ſine juvamine, & ſive epidermide detracta cutis fuerit pallida, ſive rubra, nihil inde prænoſcendum, nihil utile, vel inutile colligi poterat.

16. Purpura ſub reticulo epidermidis recondita quaſi per feneſtram viſibilis, difficilis judicii.

17. In

17. In ingreſſu ſanguis miſſus cruſta inflammatoria tectus, indicabat ægri vitam adhuc eſſe in manibus Medici; cruſta omni carens, rutilus, vel niger tremulus, peſſimus.

18. Parotides, vibices, & intertrigines gangrænoſæ, difficilia.

19. Gloſſanthrax ſemper lethalis.

20. Obſtipata alvus noxia.

21. Foveam digiti impreſſi ſervans corpus luſtricam petebat.

22. Angina lethalis, & ſonitus in deglutitione.

23. Inextinguibilis ſitis certum ſignum gangrænæ internæ erat.

24. Carnes quæcunque facillime recidivam in Typhum *exhauſtorum* procurarunt.

Et hæc ſunt prognoſtica Amphimerinæ *hungaricæ*, reliquorum prognoſes ex Noſologia Methodica Illuſtris D. de *Sauvages* peti poſſunt.

CAPUT QUARTUM.

PROPONIT THERAPEIAS COMPROBATAS.

I. *Therapeia* Typhi *famelici.* Vires adhuc habentibus propinabam emeticum: debilibus vero ſalis amari vel veſci ſeſquiunciam dabam ad evehendas cruditates primarum viarum.

Dein pulverem ſpecierum Imperatoris cum tartaro crudo, confectionem alkermes, aquam cinnamomi cydoniatam, liquorem anodynum mineralem, vinum aqua dilutum, vel medicatum cardiacum, cibos eupeptos, pro potu ordinario aquam aceto vini & melle, qui habebant, impregnatam cum fructu præſtitueram: vel ſolum lac.

II. *Therapeia* Miliaris *verminoſæ.* Granis III. vel IV. tartari emetici vias primas ingruente morbo (plethoricis tantum dein vena ſecta) vel quocunque tempore, ſi iſtud necdum factum fuerat, ſurſum & deorſum everrui. Poſtea ſume-

mebat ægrotus quater de die ſequentis vel ſimilis mixturæ cochlearia II.

℞. Aquæ Rutæ vel ſambuci aut cinnamomi cydoniatæ, prout una vel altera magis indicabatur, unc. IV ſyrupi alicujus acidi, vel confectionis alkermes incompletæ uncias II. camphoræ gummi tragacanthi ſubactæ grana VI. liquoris mineralis vel ſpiritus ſalis dulcis guttas XXX. XL. vel LX. extracti corticis peruviani, nitri depurati a á drachmam unam, quandoque addebam ſtibium diaphoreticum; Miſce. Cuique ſumptioni debebat ægrotus ſuperbibere vaſculum unum, vel duo infuſi calidi florum ſambuci; cordialium; boraginis, vel ſpecierum pectoralium ſimul. Pro potu ordinario dabatur aqua cum aceto vini & melle, vel limonada delicatioribus, pauperibus aqua cum aceto. Juſcula tenuia, oxygala cibus erant: pediluvia veſpertina bonum effectum præſtabant; epiſpaſtica plantis pedum admota non erant contemnenda; infuſum pectorale bibendum erat pluribus ad ſputum mucoſum promovendum

 quaſi

quaſi criticum, vel ad minus levans hujus morbi; mixturis kermes minerale admiſceri debuerat quandoque.

Delirium tollebant veſicatoria emplaſtra ſuris adligata plurimum, quamvis ſubin & ſcarificatio capitis vel brachiorum inſtitui debuerat; diarrhæam quandoque nimiam rheo toſto, myrobalanis, vel terra catechu ſtiti, rarius fuit opus clyſmate adſtringente. Subin pauperibus poſt emeticum cum fructu præſtitui pulverem ex ſtibio diaphoretico, floribus ſalis ammoniaci & ſulphuris. Hac methodo, ut candide fatear, ubi nimis tarde non veneram, paucis ſubin mutatis curavi omnes; recollectis demum viribus claudebat curam purgans quodcunque mitius.

III. *Therapeia* Purpuræ *benignæ* ſi balnea pedum omittas fere in integrum conveniebat therapeia hujus cum jam deſcripta Miliaris *verminoſæ*, pro pauperibus acetum vini, vel vinum ipſum cum camphora, ſpeciebus Imperatoris & melle dabatur: cæterum nihil habeo, quod addam.

IV.

V. *Therapeia* Amphimerinæ *hungaricæ*. Erigente caput hoc truculento morbo in Decembri 1771. & Januario cum Februario 1772. dabam mixturam cum fructu poſt emeſin & venæſectionem ex aqua rutæ cum ſyrupo acetoſitatis citri, caſcarilla, contrajerva, camphora, & liquore anodyno minerali, ubi dein ad finem Februarii inſufficientem doluiſſem, parabam ſaturatum Decoctum ex caſcarilla, contrajerva, ſerpentaria virginiana & Kinkina, huic addebam ſpiritum vitrioli vel acetum deſtillatum, camphoram, & ſyrupum acidum; juſſeramque quater de die cochlearia bina poſt emeſin & phlebotomias ægrotus ut ſumat.

Aqua cum aceto vini in hauſtum ordinarium & oxygala in cibum cedebat:

Ad finem Februarii ipſus ego incidens in hunc morbum deſcriptam methodum inſufficientem autumans ſequenti me curavi. Veſperi redux Zara advertens hunc morbum me habere ſumpſi unc: ſemis ſalis carolini, & ſummo mane grana IV tartari emetici, ſuperbibi huic

vaſcula XIII. tepidi infuſi florum ſambuci, vomui hinc XVII. & III. laxavi; hora IX. matutina detraxi mihi unc: XIV. ſanguinis ex vena brachii & totidem veſperi ex vena pedis; ſumpſi eodem veſperi unc. I. ſalis carolini, & deinceps quolibet veſperi cubitum petens unciam ſemiſſem; aqua cum aceto rubi-idæi meus potus, meus cibus oxigala, & jentaculum infuſum florum ſambuci cum ſucco citri, hisque curatus octavo mane perexi Polnam ad ægrum.

Effectus deinde & Anatomia nos docuere & experimentum in me ſecundam methodum non eſſe appropriatam, unde ſequentem cum votis adhibuimus.

Dedimus ſalis amari ℥iß ſtatim in principio morbi, ſecuimus venas ad minuendam maſſam humorum pro plethora toties quoties, præſtituimus pulverem, quem mox componam, quater de die ſumendum: Rz pulveris antiſpaſmotici, tartari vini crudi, tartari vitriolati á ſcrup. j M. huic pulveri pro

in-

indicatione addidimus ſubin grana 2. camphoræ, Ij corticis peruviani, vel grana VI. contrajervæ: oxygala erat cibus, & potus aqua cum aceto vini acidulata; optimum erat, ſi æger omnis nycthemeri ſpatio ter depoſuerat alvum.

Sæpiſſime tarde vocatus exanthematis ut ex hiſtoria patet ſymptomaticis præſentibus tentavi varia: veſicantia carpis appoſita tempeſtive aliquid videbantur prodeſſe, tarde traxerunt quidem veſicam ſed ſine fructu vel minimo, imo nuchæ adpoſita accelerarunt mortem vel delirium auxerunt.

Venæ ſectio ſive in collo, ſive alibi inſtituta indicante eandem phrenitide nihil profuit; contrajerva & camphora parum, ſpiritus minerales & ipſum acetum deſtillatum nihil, radix ſerpentaria & kinkina nocebant; emulſiones camphoratæ gratis parabantur, Moſchus non levabat pulſum, ſola ſcarificatio brachiorum aut capitis cum moderata diarrhæa ſacra erant anchora hiſce naufragis.

Qui-

Quibus ab initio ſufficiens quantitas ſanguinis dempta & moderata diarrhæa ſemper conſervata fuit, non fuere exanthematis maculati prout ego; Anatomia evicit, his ægris potius ſal purgans dandum, quam emeticum, ne ſanguis alioquin ad caput tendens adhuc magis illuc urgeatur.

Exanthematicus igitur non fuit iſte morbus; ſed tantum natura erroneo conatu ultimatim hæcce protruſit; ego etenim hiſce non fui maculatus, nec alii, qui ſufficientes phlebotomias in ingreſſu morbi inſtituerunt, & qui maculati fuerunt aliqualibus factis evacuationibus, evaſerunt plerique: palmaria igitur fuerunt pharmaca hujus morbi phlebotomiæ, ſcarificationes, diarrhæa moderata, ſalia, tartarus crudis, oxygala & acetum vini.

V. *Therapeia* Typhi *exhauſtorum:* reconvaleſcentes ex Amphimerina propter tot evacuationes & diætam ſtrictiſſimam voraces erant; hinc facile in recidivam huncce Typhum inciderant ex quocunque vitio in victu reconvaleſcentium

maxi-

maxime ex eſu carnium, inter quas ſuilla peſſima erat. Vires habentibus dabatur emeticum, vel melius ſal purgans ad cibos indigeſtos exturbandos, dein ſequens pulvis.

℞. Tartari vini crudi, pulveris antiſpaſmotici, tartari vitriolati, pulveris corticis peruviani aa Ij Miſc. Sumat bis vel quater de die talem pulverem ex aqua; nimis debilibus debebant dari ſpecies Imperatoris cum tartaro crudo & vitriolato; oxygala cibus & potus acidulatus optima his relapſis erant.

VI. *Therapeia præſervativa* horum morborum: ego me quotidie electriſavi, omni XIV. ad minus veſpere ſumpſi unciam ſemis ſalis carolini; myrrham perpetuo maſticavi, nares perſæpe unxi balſamo hocce: ℞. olei nuciſtæ preſſi drachmam j. canphoræ, olei ſtill. rutæ, angelicæ á grana VIII. Miſce. Suaſi vero aliis, qui hæc recuſabant, vel non poterant habere, acetum vini ſimplex, medicatum diverſum, canellam, cinamomum, radicem Angelicæ, baccas Iuniperi; purgans & venæ ſectionem ple-

plethoricis præſtitui, fumari, flamma luſtrari debebant cubilia quotidie bis, ego in hunc finem domi accenſa theca ſulphurea, qua utimur ad ignem excitandum, cucurri per omnes angulos hypocauſti mei; lecticinia, quibus ægri incumbebant, revera erant contagioſa; unde hæc lavari, vel plane comburi juſſeram.

Atque hæc eſt candida hiſtoria hujus epidemiæ, prout eandem cum Expertiſſimo Domino Medico Martino Leopoldo *Welz* civitatis Iglavienſis Phyſico jurato, veterano Practico, & Egregio Inclyti Regiminis Hildbourghauſen Chirurgo Chriſtophoro *Nohrer* in Arte ſua dexterrimo obſervavimus, tractavimus.